

Chemia fizyczna 2

Chemia kwantowa

Cząsteczka chemiczna cz.2

dr inż. Krzysztof Durka

Gmach Chemii, pok. 35

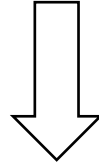
Konsultacje: piątek, 16.15-18.00 MsTeams

Przypomnijmy czego dowiedzieliśmy się do tej pory

R. Schrödingera dla cząsteczek
(nie jesteśmy w stanie rozwiązać –
musimy je uprościć)

$$\hat{H}\psi(r, R) = E\psi(r, R)$$

Przybliżenie adiabatyczne

Rozdzielamy ruch
elektronów od jąder atomowych

$$\psi(r, R) = \Psi(r; R) f(R)$$

Funkcja opisująca ruch elektronów

Funkcja opisująca ruch jąder

Elektronowe równanie Schrödingera

$$\hat{H}_0\Psi(r; R) = E'_{el}(R)\Psi(r; R)$$

Energia elektronowa

Równanie Schrödingera dla jąder atomowych

$$\left(-\frac{\hbar^2}{2\mu}\Delta_R + E_{el}(R)\right) f(R) = E f(R)$$

Energia całkowita molekuly
(Energia elektronowa + oscylacyjna + rotacyjna)

(W późniejszej części wykładu)

Przypomnijmy czego dowiedzieliśmy się do tej pory

Elektronowe równanie Schrödingera

$$\hat{H}_0 \Psi(r; R) = E'_{el}(R) \Psi(r; R)$$

Hamiltonian elektronowy:

$$\hat{H}_0 = -\frac{\hbar^2}{2m} \sum_e \Delta_e + \hat{V}_{je} + \hat{V}_{ee}$$

Zapis przy pomocy
Hamiltonianów jednoelektronowych:

$$\hat{H}_0 = \sum_e \hat{h}(e) + \hat{V}_{ee} \quad \hat{h}(e) = -\frac{\hbar^2}{2m} \Delta_e - \sum_j \frac{Z_j e^2}{r_{je}}$$

Energia elektronowa:

$$E'_{el}(R) = \begin{array}{l} \text{energia} \\ \text{kinetyczna} \\ \text{wszystkich} \\ \text{elektronów} \end{array} + \begin{array}{l} \text{energia} \\ \text{oddziaływania} \\ \text{wszystkich par} \\ \text{elektron-jądro} \end{array} + \begin{array}{l} \text{energia} \\ \text{oddziaływania} \\ \text{wszystkich par} \\ \text{elektron-elektron} \end{array}$$

$$E_{el}(R) = E'_{el}(R) + E_{jj}(R)$$

Elektronowe równanie Schrödingera – funkcja falowa

Funkcja falowa:

Przybliżenie jednoelektronowe

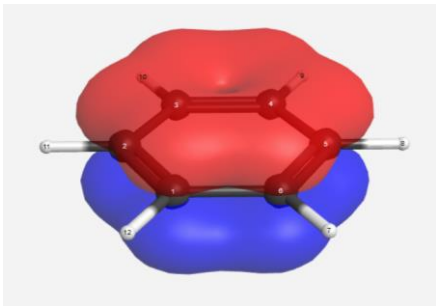
Spinorbital ($\Phi_N(e)$)

$$\Phi_N(e) = \varphi_N(e) \sigma(e)$$

Orbital molekularny
(współrzędne przestrzenne)

Funkcja spinowa
(współrzędne spinowe)
Liczby kwantowe: s, m_s

Liczby kwantowe: n, l, m

α	$m_s = +1/2$	↑
β	$m_s = -1/2$	↓

$$\Psi(r; R)' = \Phi_1(a) \Phi_2(b) \dots \Phi_N(e)$$

Nie jest antysymetryczna ☹

Funkcja falowa elektronowa $\Psi(r; R)$
zbudowana z N elektronów jest dana w
postaci wyznacznika Slatera ze
spinorbitali – każdy spinorbital opisuje
1 elektron

$$\Psi(r; R) = \frac{1}{\sqrt{n!}} \begin{vmatrix} \Phi_1(a) & \dots & \Phi_1(e) \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \Phi_N(a) & \dots & \Phi_N(e) \end{vmatrix}$$

Postać ogólna funkcji falowej
(dla każdej cząsteczki)

Jest antysymetryczna i spełnia zakaz Pauliego

Stany singletowe i trypletowe

Zakaz Pauliego

Zakaz Pauliego

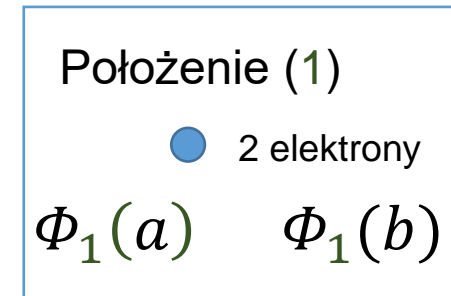
Dla cząsteczki H₂:

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{vmatrix} \Phi_1(a) & \Phi_1(b) \\ \Phi_2(a) & \Phi_2(b) \end{vmatrix}$$

Elektron a i b
w tym samym położeniu 1

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{vmatrix} \Phi_1(a) & \Phi_1(b) \\ \Phi_1(a) & \Phi_1(b) \end{vmatrix}$$

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\Phi_1(a) \Phi_1(b) - \Phi_1(a) \Phi_1(b)) = 0$$

Funkcja falowa przedstawiona w postaci wyznacznika Slatera spełnia zakaz Pauliego!!!

Funkcje spinorbitali nie mogą być identyczne – muszą różnić się, tzn. muszą charakteryzować się różnym zestawem liczb kwantowych $n, l, m, s = 1/2, m_s$ – przynajmniej 1 liczba kwantowa musi się różnić

Zakaz Pauliego

Spójrzmy nieco dokładniej:

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\Phi_1(a) \Phi_2(b) - \Phi_2(a) \Phi_1(b)) \quad \text{Spinorbital } (\Phi) \quad \Phi_N(e) = \varphi_N(e) \sigma(e)$$

α
 β

antysymetryczna

symetryczna

antysymetryczna

1

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) + \varphi_2(a)\varphi_1(b)) \cdot (\alpha(a)\beta(b) - \beta(a)\alpha(b))$$

$\alpha = \beta ?$

$$\alpha(a)\alpha(b) - \alpha(a)\alpha(b) = \mathbf{0}$$

Całkowity spin

$$\hat{S}^2$$

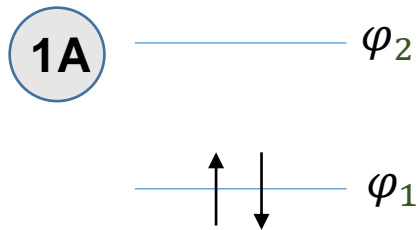
$$\mathbf{S} = \mathbf{0}$$

Stan singletowy

W stanie singletowym 2 elektrony muszą mieć różne funkcje spinowe. Gdyby $\alpha = \beta$ to drugi człon byłby równy 0 i cała funkcja wynosiłaby 0.

Stany elektronowe

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) + \varphi_2(a)\varphi_1(b)) \cdot (\alpha(a)\beta(b) - \beta(a)\alpha(b))$$

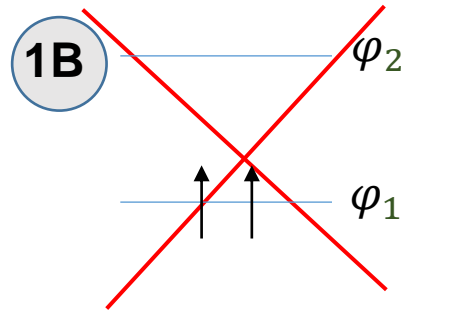
$$\varphi_1(a) = \varphi_2(b)$$

$$\alpha \neq \beta$$

$$\mathbf{S} = 0$$

Stan singletowy

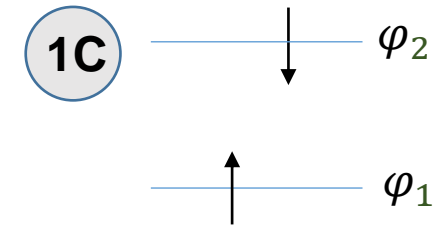
Stan podstawowy S_0

$$\varphi_1(a) = \varphi_2(b)$$

$$\alpha = \beta$$

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = 0$$

$$\varphi_1(a) \neq \varphi_2(b)$$

$$\alpha \neq \beta$$

$$\mathbf{S} = 0$$

Stan singletowy

Stan wzbudzony S_1

Wniosek – dany orbital molekularny może pomieścić 2 elektrony o różnych spinach.

Stany elektronowe

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\Phi_1(a) \Phi_2(b) - \Phi_2(a) \Phi_1(b)) \quad \text{Spinorbital } (\Phi) \quad \Phi_N(e) = \varphi_N(e) \sigma(e)$$

α
 β

antysymetryczna

antysymetryczna

symetryczna

2 $\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) - \varphi_2(a)\varphi_1(b)) (\alpha(a)\alpha(b))$

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) - \varphi_2(a)\varphi_1(b)) (\beta(a)\beta(b))$$

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) - \varphi_2(a)\varphi_1(b)) \frac{1}{\sqrt{2}} (\alpha(a)\beta(b) + \beta(a)\alpha(b))$$

$\hat{S}^2 \rightarrow \mathbf{S} = 1$
($\hbar\sqrt{2}$)

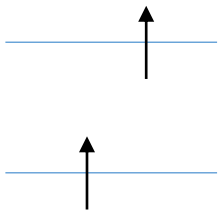
S = 1   **Multipletowość 3 (Stany trypletowe)**

Tym trzem funkcjom odpowiada **ta sama energia**. Stan jest potrójnie zdegenerowany.
Energia nie zależy od funkcji spinowej, tylko od orbitalnej (orbitalu molekularnego)

Stany elektronowe

$$\begin{aligned}
 \text{2A} \quad \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) &= \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) - \varphi_2(a)\varphi_1(b)) (\alpha(a)\alpha(b)) \\
 \text{2B} \quad \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) &= \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) - \varphi_2(a)\varphi_1(b)) (\beta(a)\beta(b)) \\
 \text{2C} \quad \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) &= \frac{1}{\sqrt{2}} (\varphi_1(a)\varphi_2(b) - \varphi_2(a)\varphi_1(b)) \frac{1}{\sqrt{2}} (\alpha(a)\beta(b) + \beta(a)\alpha(b))
 \end{aligned}
 \left. \vphantom{\begin{aligned} \text{2A} \\ \text{2B} \\ \text{2C} \end{aligned}} \right\} \hat{S}^2 \rightarrow \mathbf{S} = 1 \quad (\hbar\sqrt{2})$$

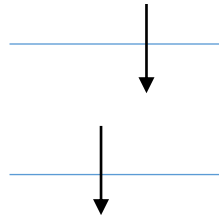
2A

$\mathbf{S} = 1$

$$\begin{aligned}
 \varphi_1(a) &\neq \varphi_2(b) \\
 \alpha(a)\alpha(b)
 \end{aligned}$$

2B

$\mathbf{S} = 1$

$$\begin{aligned}
 \varphi_1(a) &\neq \varphi_2(b) \\
 \beta(a)\beta(b)
 \end{aligned}$$

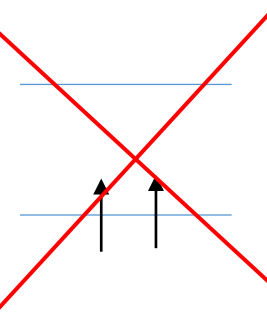
2C

Nie zapisujemy

$\mathbf{S} = 1$

$$\begin{aligned}
 \varphi_1(a) &\neq \varphi_2(b) \\
 \frac{1}{\sqrt{2}} (\alpha(a)\beta(b) + \beta(a)\alpha(b))
 \end{aligned}$$

2D

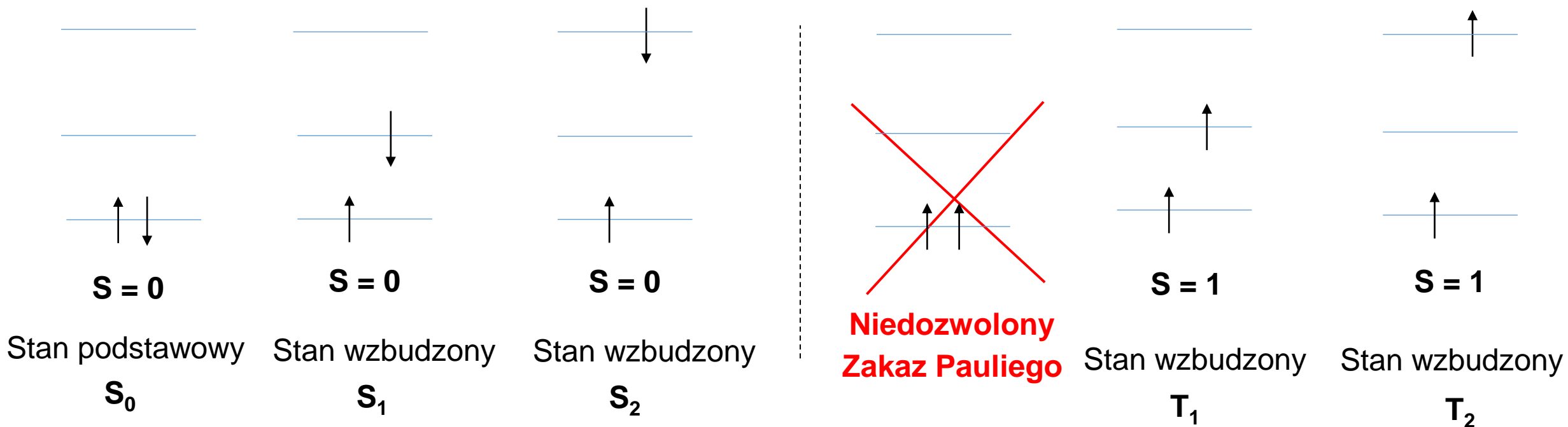
$$\varphi_1(a) = \varphi_2(b)$$

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = 0$$

Jeśli 2 elektrony mają tą samą funkcję spinową, to aby całkowita funkcja nie była równa zero musi być spełniony warunek $\varphi_1(a) \neq \varphi_2(b)$ - czyli elektrony muszą zajmować różne orbitale molekularne

Stany singletowe (S_n)

Stany trypletowe (T_n)

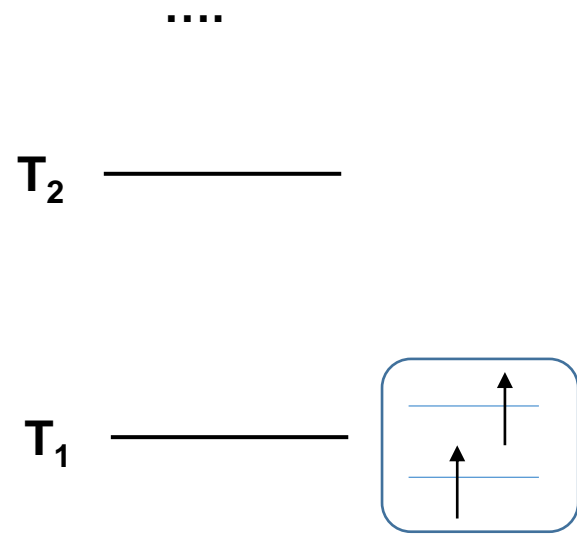
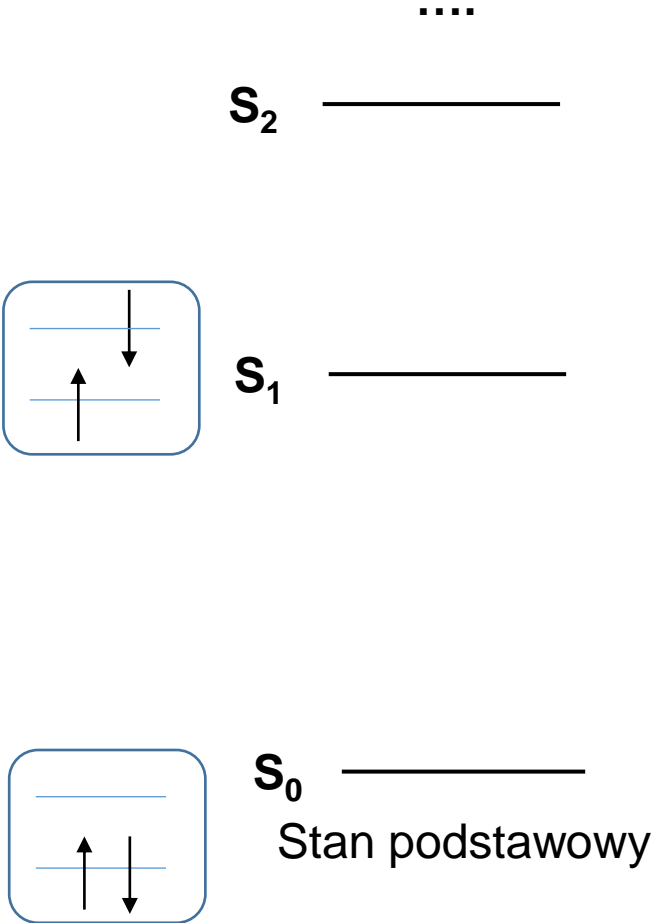

Stan podstawowy – stan o najmniejszej energii – najbardziej stabilny (bez względu na spin).
Większość cząsteczek w stanie podstawowym jest w stanie singletowym.

Stany wzbudzone – stan o energii wyższej niż stan podstawowy (bez względu na spin).

Diagram poziomów energetycznych

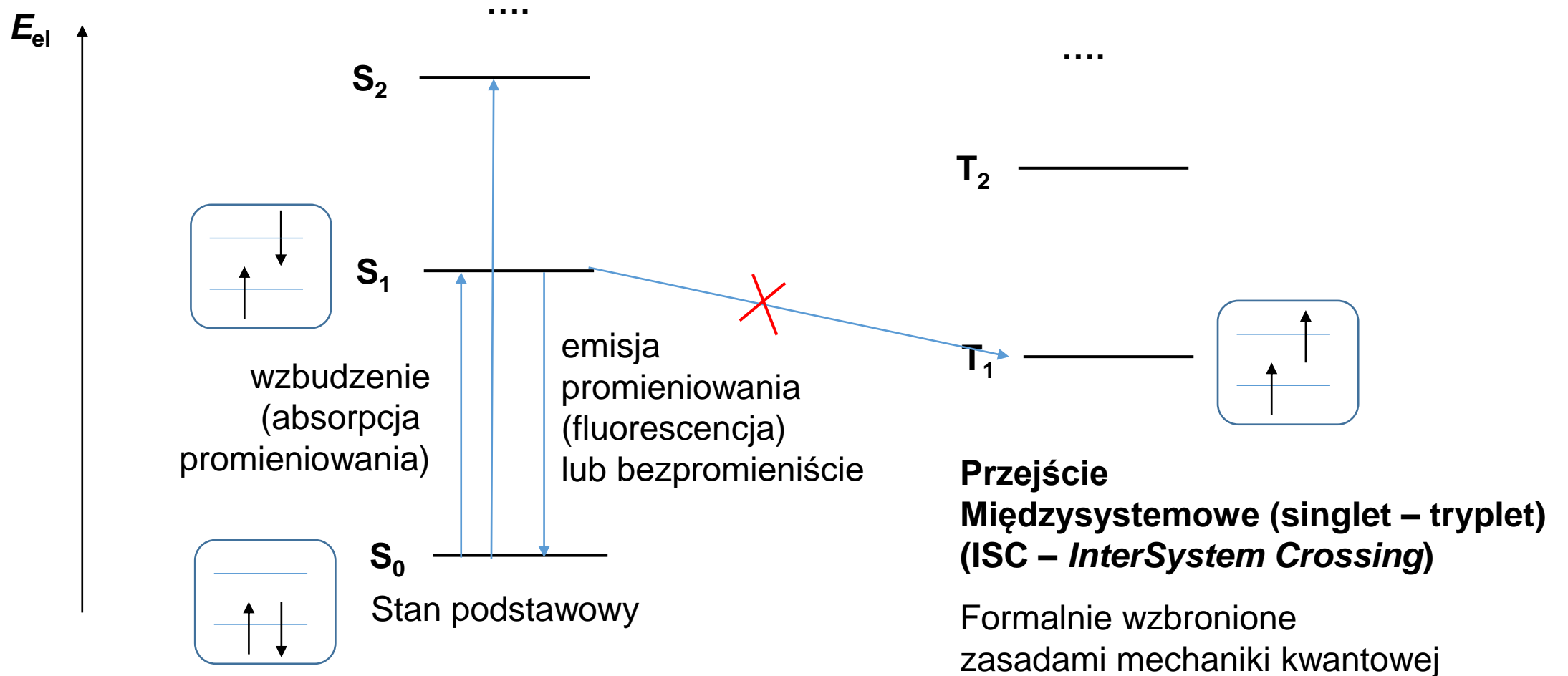
E_{el}

Diagram poziomów energetycznych

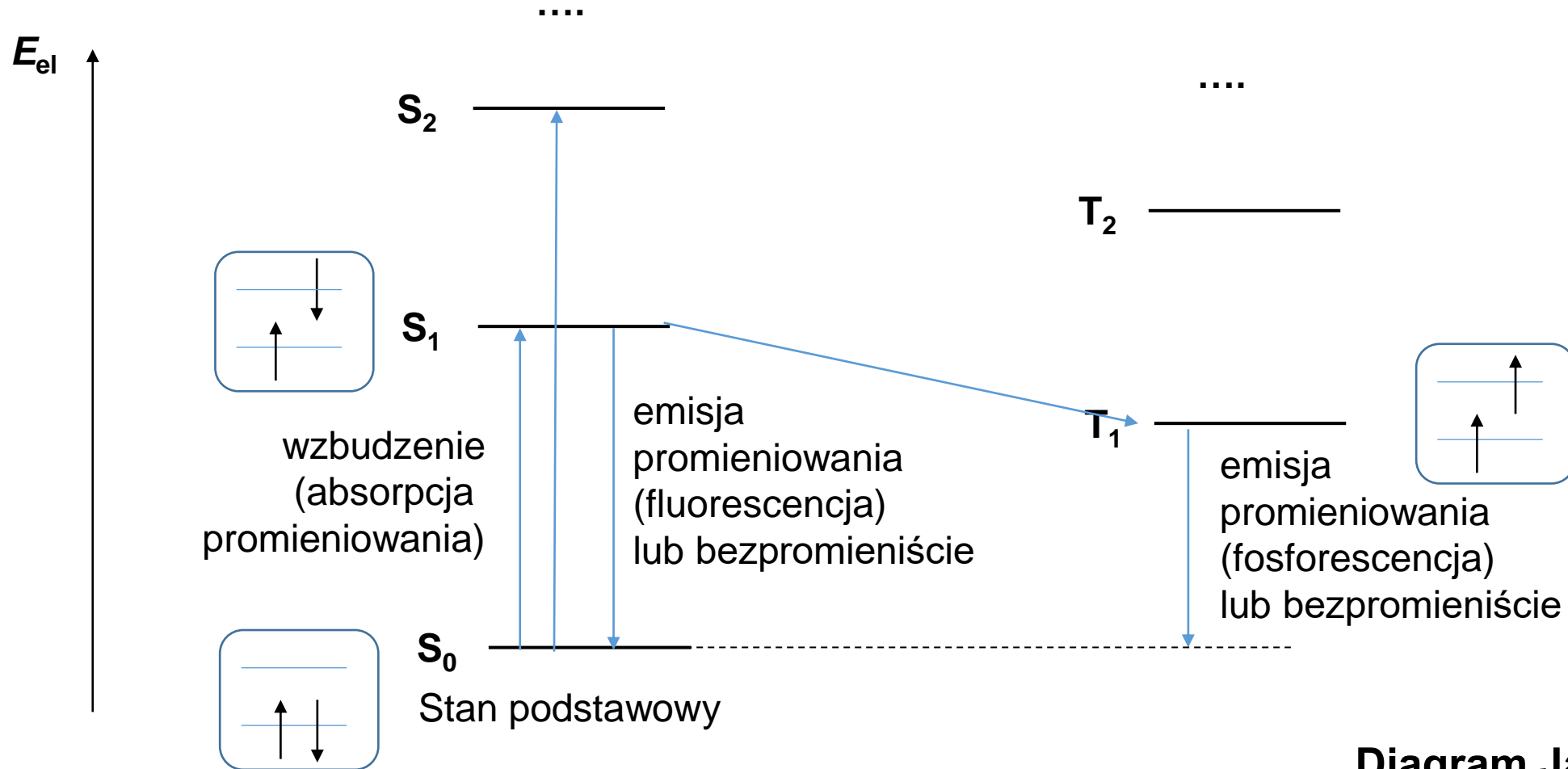
Przejścia bez zmiany multipletowości są dozwolone, przejścia ze zmianą multipletowości są niedozwolone

Wzbudzenie na wyższy poziom singletowy ($S_2, S_3 \dots S_n$) też jest dozwolone

Diagram poziomów energetycznych

Przejścia międzysystemowe (interkombinacyjne) mogą jednak następować w niektórych cząsteczkach chemicznych na skutek sprzężenia momentu spinowego molekuly z momentem orbitalnym.

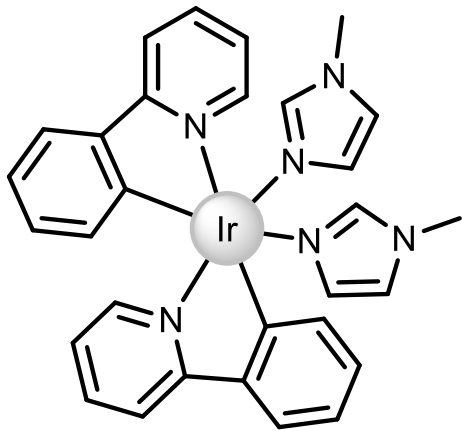
Diagram Jabłońskiego

(bez poziomów oscylacyjnych – to w dalszej części wykładu)

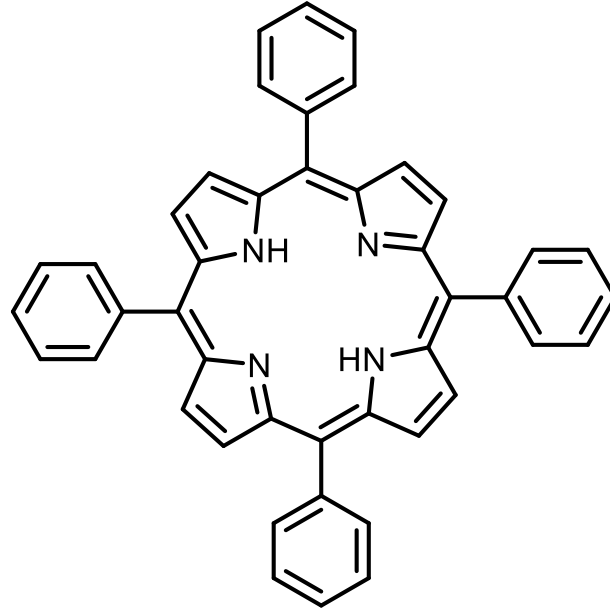
Przejście pomiędzy stanami

Tego nie wymagamy

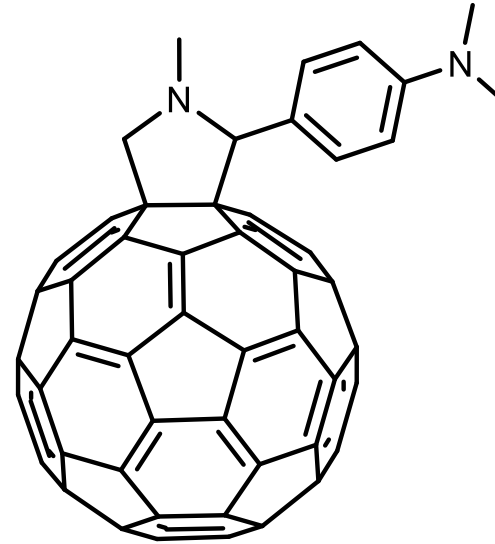
Jakie układy?

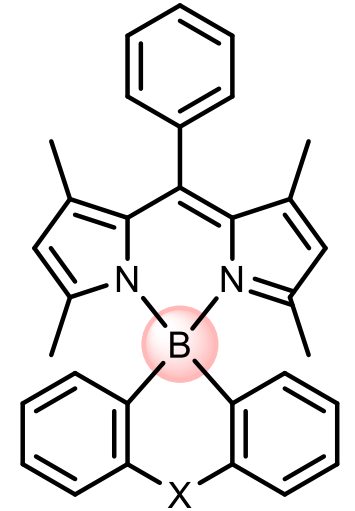
Związki z atomami ciężkimi
(zwłaszcza metalami Ir, Au, Pt)

Pochodne porfiryn

Pochodne fullereny

Związki boru

Przejście międzysystemowe może jednak nastąpić w niektórych układach na skutek sprzężenia momentu spinowego molekuly z momentem orbitalnym, tak aby całkowity moment pędu pozostał bez zmian.

Dlaczego nas to interesuje?

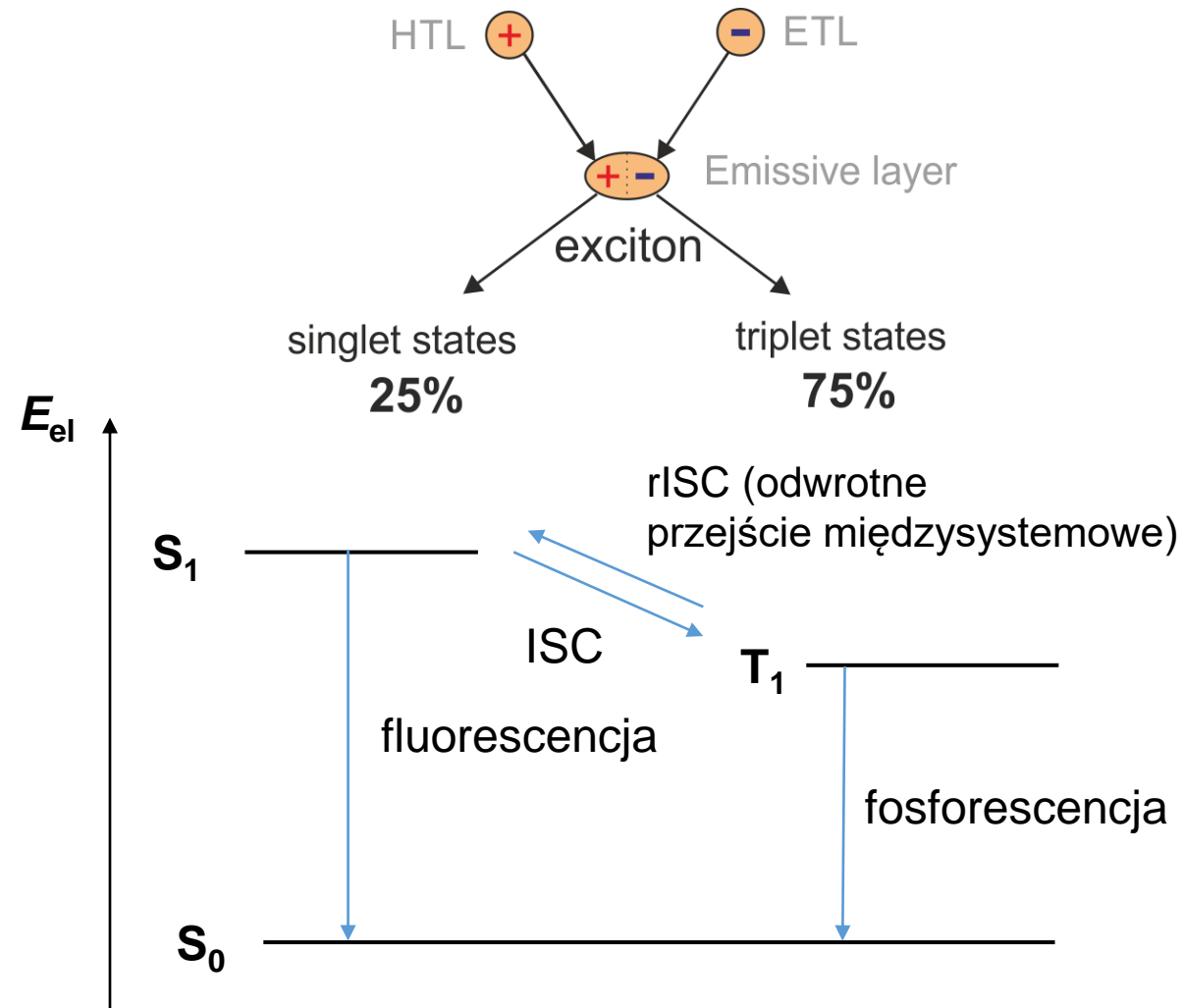
1. Optoelektronika

OLED-y

Telewizory, smartfony, smartwatche,
giętki papier elektroniczny, oświetlenie

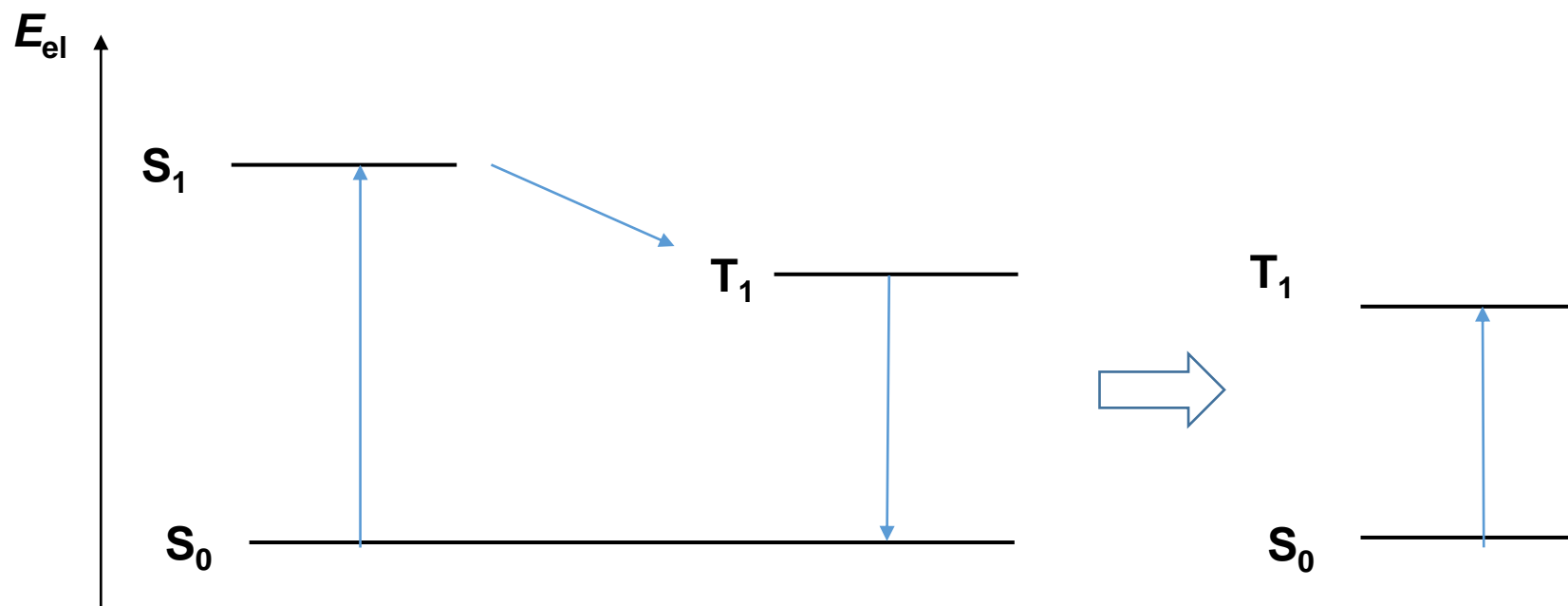
Wzbudzenie za pomocą napięcia (nie promieniowania)

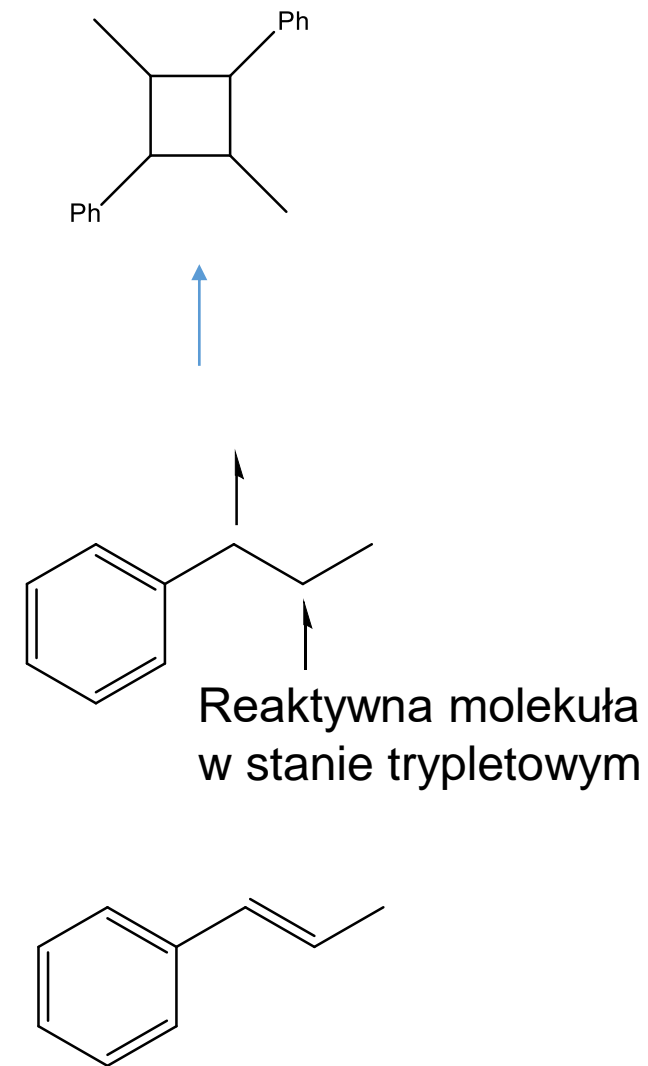

Dlaczego nas to interesuje?

2. Fotokataliza

Transfer energii
i wymiana stanów spinowych

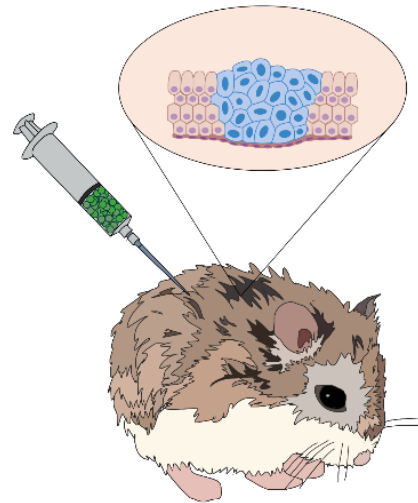
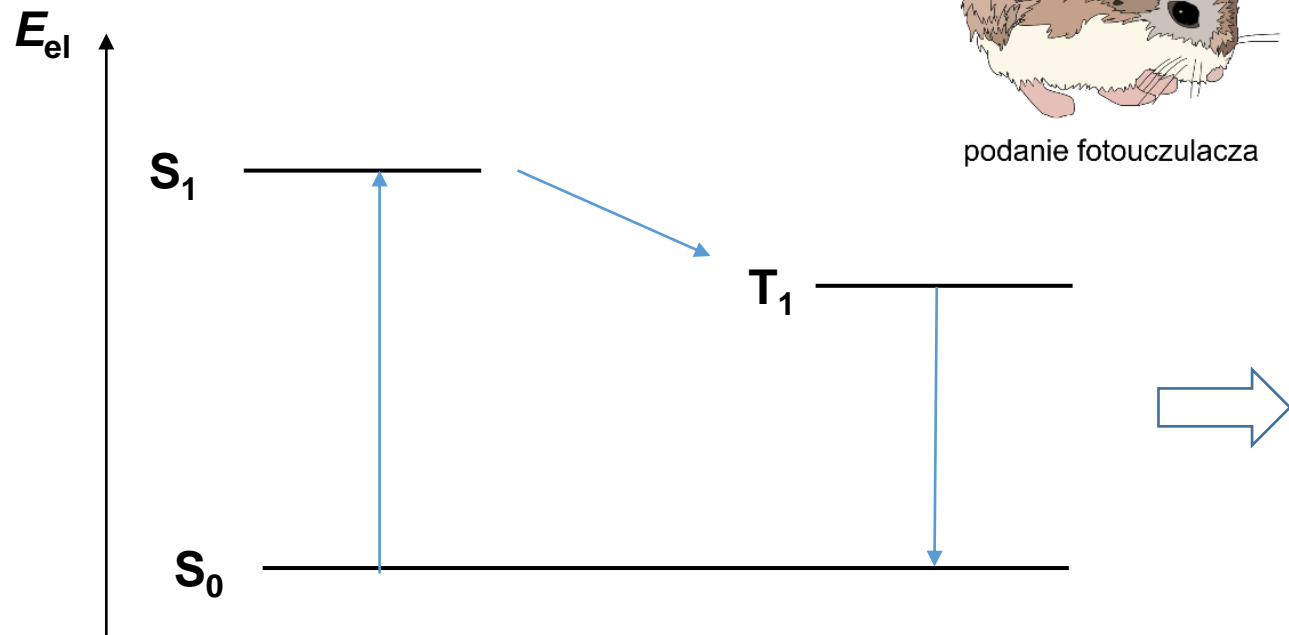

Przejście pomiędzy stanami

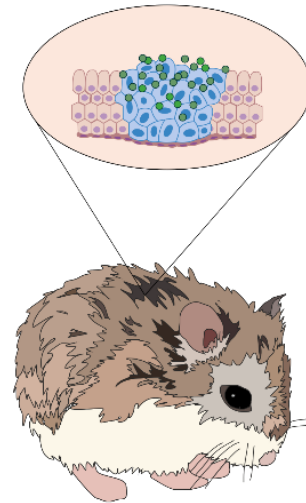
Tego nie wymagamy

Dlaczego nas to interesuje?

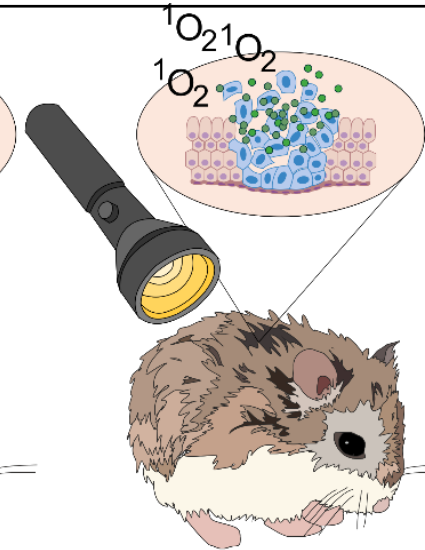
3. Medycyna (terapia fotodynamiczna)

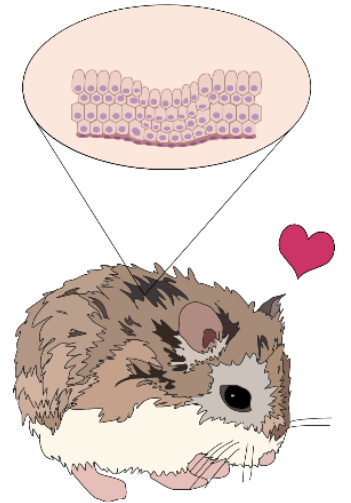
podanie fotoczułacza

dystrybucja fotoczułacza
i jego akumulacja
w komórkach nowotworowych

naświetlanie i generacja
ROS oraz
tłenu singletowego

leczenie się tkanek

Transfer energii
i wymiana stanów spinowych

Energia elektronowa obliczana jako wartość średnia

Reguła Hunda

Energia elektronowa obliczana jako wartość średnia

$$\hat{H}_0 = -\frac{\hbar^2}{2m} \sum_e \Delta_e + \hat{V}_{je} + \hat{V}_{ee}$$
$$\hat{H}_0 \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = E'_{el}(\mathbf{R}) \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R})$$
$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{n!}} \begin{vmatrix} \Phi_1(a) & \dots & \Phi_1(e) \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \Phi_N(a) & \dots & \Phi_N(e) \end{vmatrix}$$
$$\bar{E}'_{el}(\mathbf{R}) = \int \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R})^* \hat{H}_0 \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) dr$$

Funkcja $\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R})$ nie jest funkcją własną hamiltonianu $\hat{H}_0$ – zatem równania Schrödingera nie możemy rozwiązać bezpośrednio. Musimy obliczać wartość średnią energii.

Energia elektronowa obliczana jako wartość średnia

$$\bar{E}'_{el}(\mathbf{R}) = \int \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R})^* \hat{H}_0 \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) d\mathbf{r}$$

$$\hat{H}_0 = -\frac{\hbar^2}{2m} \sum_e \Delta_e + \hat{V}_{je} + \hat{V}_{ee}$$

Po nieskomplikowanych przekształceniach ☺

$$\Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) = \frac{1}{\sqrt{n!}} \begin{vmatrix} \Phi_1(a) & \dots & \Phi_1(e) \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \Phi_N(a) & \dots & \Phi_N(e) \end{vmatrix}$$

$$\bar{E}'_{el}(\mathbf{R}) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + V_{ee}$$

$$I_e = \int \varphi_N^*(e) \hat{h}(e) \varphi_N(e)$$

$$\hat{h}(e) = -\frac{\hbar^2}{2m} \Delta_e - \sum_j \frac{Z_j e^2}{r_{je}}$$

Hamiltonian jednoelektronowy

Energia kinetyczna elektronu + energia oddziaływania tego elektronu ze wszystkimi jądrami atomowymi (wartość ujemna). Jest to zatem suma energii elektronów poruszających się w polu jąder i nieoddziałujących ze sobą (odpychanie między elektronami jest wyłączone)

V_{ee}

Energia oddziaływania pomiędzy elektronami

Energia elektronowa obliczana jako wartość średnia

$$\bar{E}_{el}(R) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + V_{ee}$$

$$I_e = \int \varphi_N^*(e) \hat{h}(e) \varphi_N(e)$$

Energia kinetyczna elektronu + energia oddziaływania tego elektronu ze wszystkimi jądrami atomowymi (wartość ujemna). Jest to zatem suma energii elektronów poruszających się w polu jąder i nieoddziałujących ze sobą (odpychanie między elektronami jest wyłączone)

$$V_{ee} = \sum_{ee'}^{N/2} (2J_{ee'} - K_{ee'})$$

Energia oddziaływania pomiędzy elektronami

$$\bar{E}_{el}(R) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + \sum_{ee'}^{N/2} (2J_{ee'} - K_{ee'})$$

$$J_{ee'} = \int \varphi_N^*(e) \varphi_{N'}^*(e') \frac{e^2}{r_{ee'}} \varphi_N(e) \varphi_{N'}(e')$$

Całka kolumbowska (energia kolumbowskiego odpychania się elektronów)

$$K_{ee'} = \int \varphi_N^*(e) \varphi_{N'}^*(e') \frac{e^2}{r_{ee'}} \varphi_N(e') \varphi_{N'}(e)$$

Całka wymiany (nie ma odpowiednika klasycznego) – osłabia odpychanie się elektronów

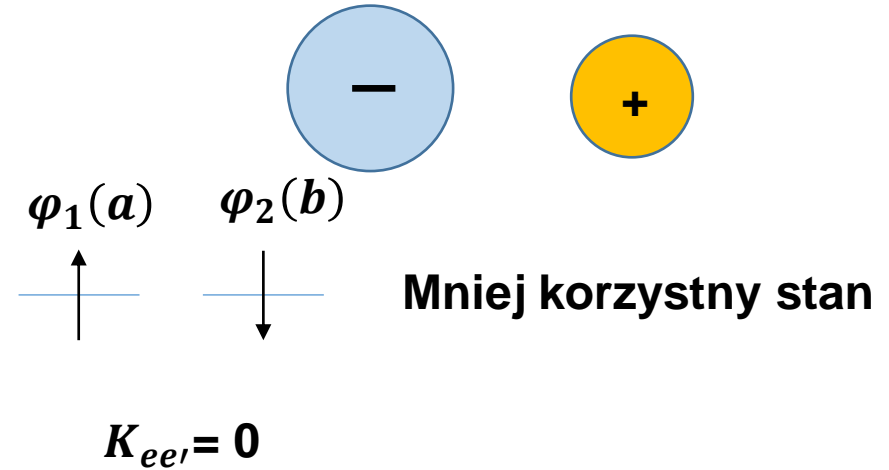
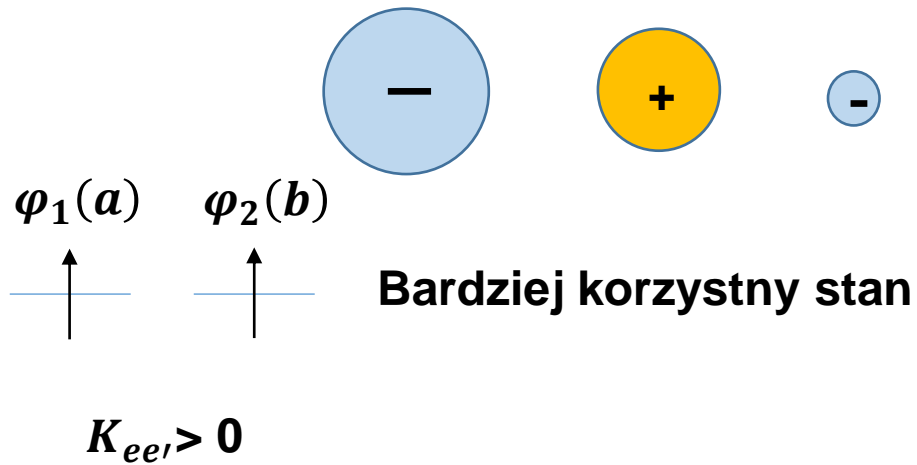
Wartość ta zależy od spinu elektronów. Jeśli spin elektronów jest przeciwny to wartość ta jest 0

Reguła Hunda

$$\bar{E}_{el}(R) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + V_{ee}$$

$$\bar{E}'_{el}(R) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + \sum_{ee'}^{N/2} (2J_{ee'} - K_{ee'})$$

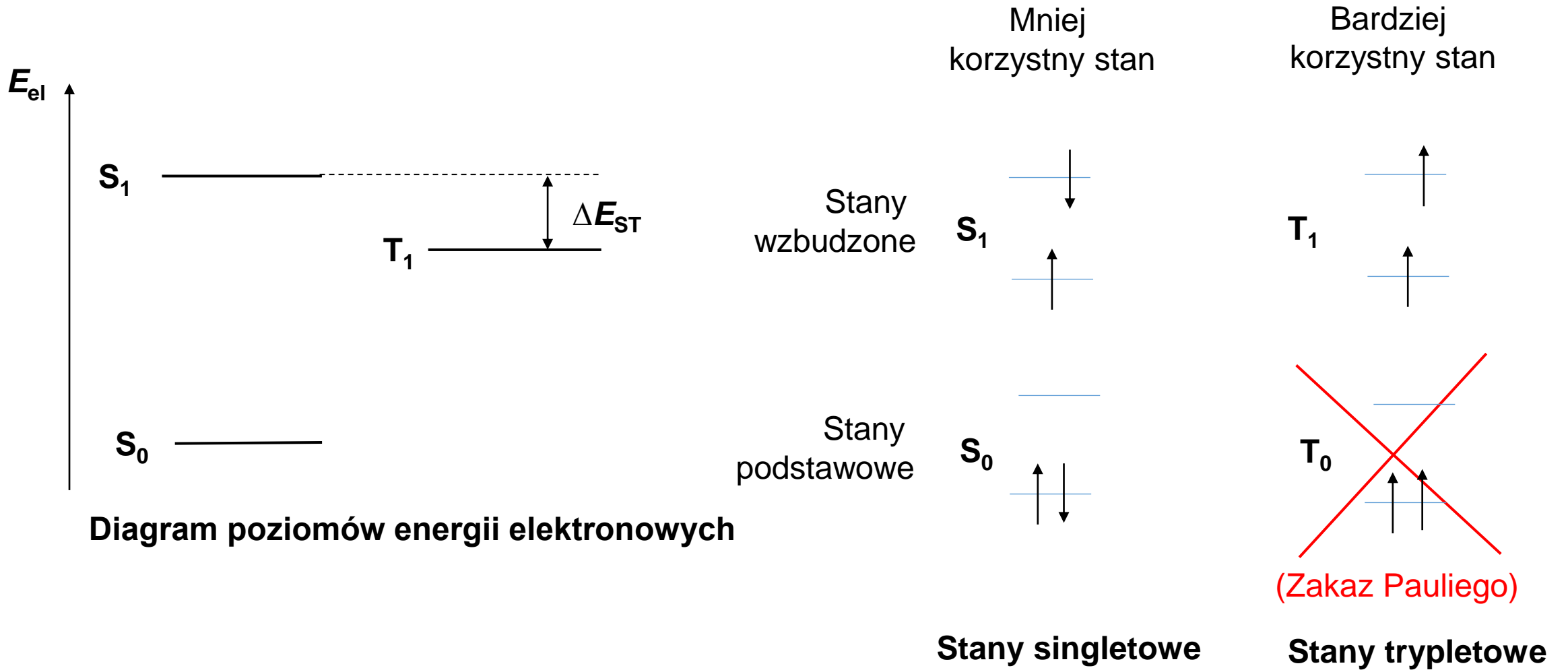
$$\bar{E}'_{el}(R) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + \sum_{ee'}^{N/2} 2J_{ee'}$$

Stany trypletowe są bardziej korzystne niż odpowiadające im stany singletowe

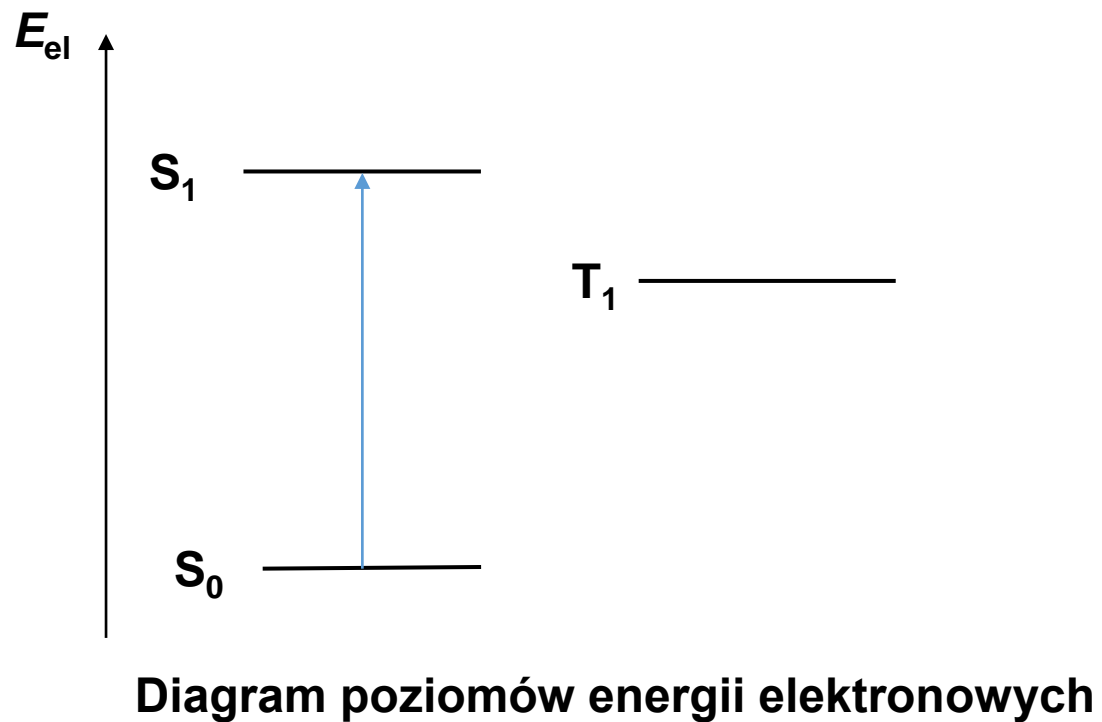
(czym energia bardziej ujemna tym jest to bardziej korzystne)

Reguła Hunda

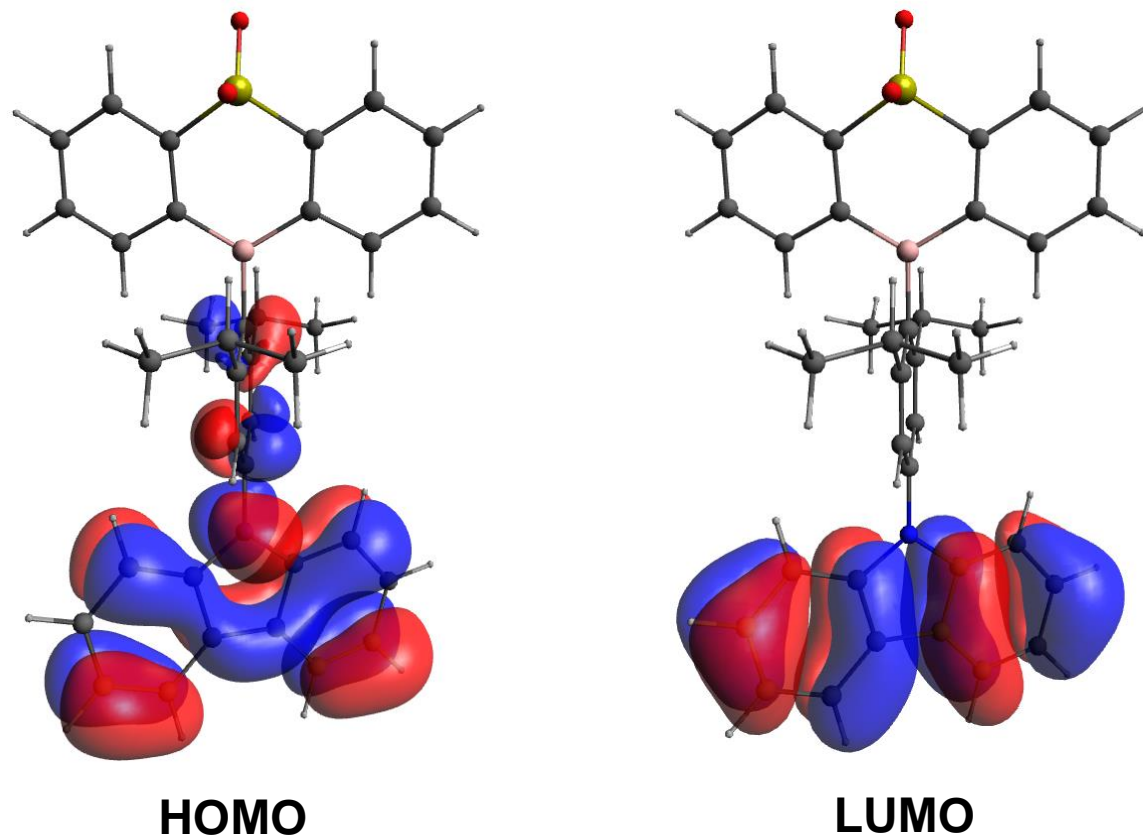

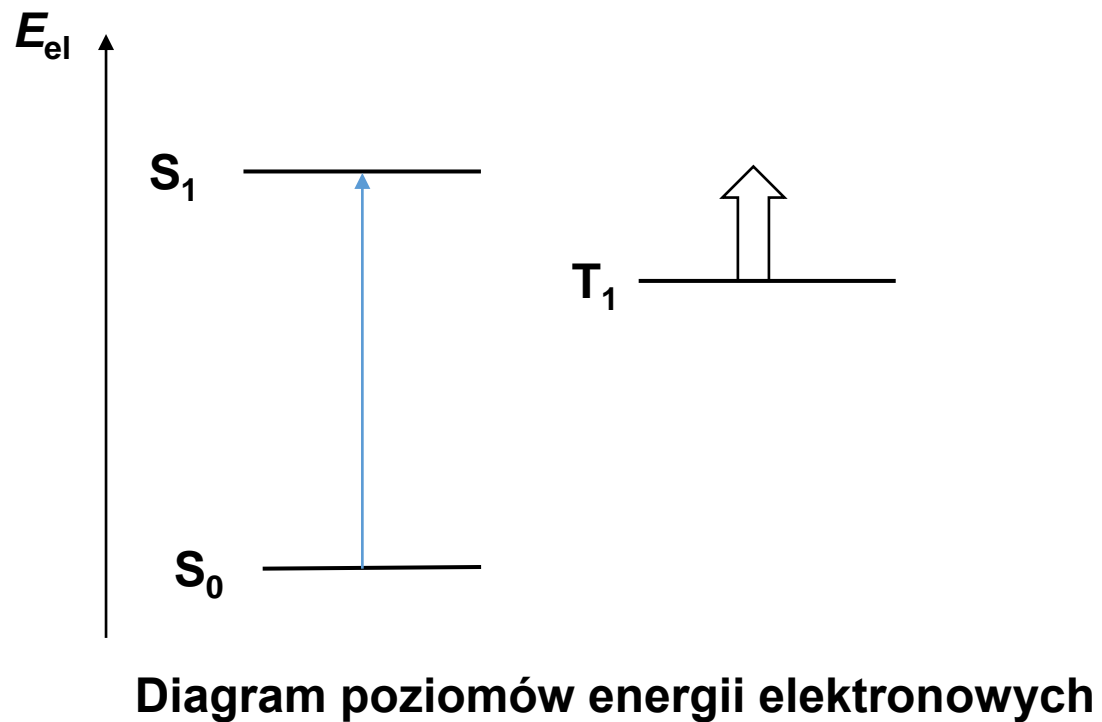
Energia stanu trypletowego jest zawsze mniejsza od energii odpowiadającego mu stanu singletowego

Wzbudzenie typu lokalnego (*local excitation*)
(występuje najczęściej)

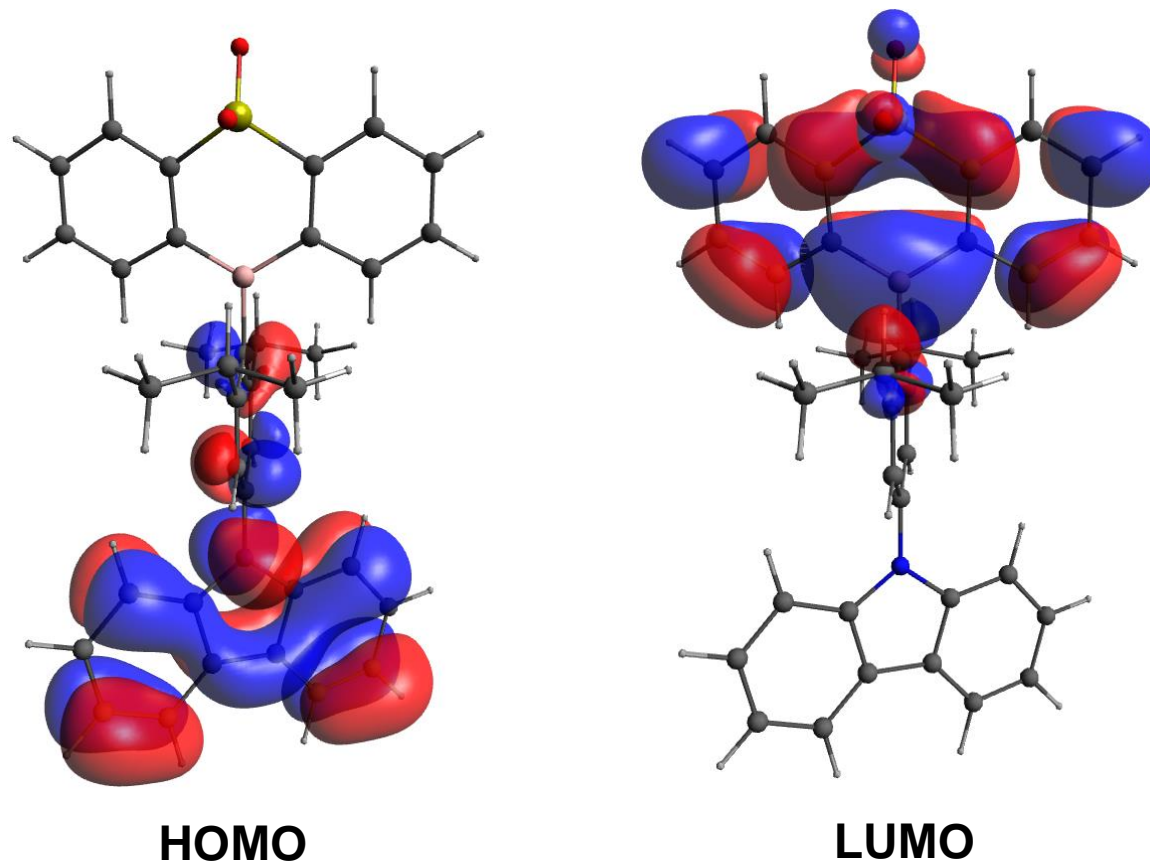

Co zrobić aby podnieść ten poziom?

$$K_{ee} = 0$$

Musimy zniwelować oddziaływanie między 2 elektronami

Wzbudzenie typu *'charge transfer'*
(występuje w układach typu donor-akceptor)

Reguła Hunda

Tego nie wymagamy

Stan trypletowy jako stan podstawowy – degeneracja poziomu podstawowego

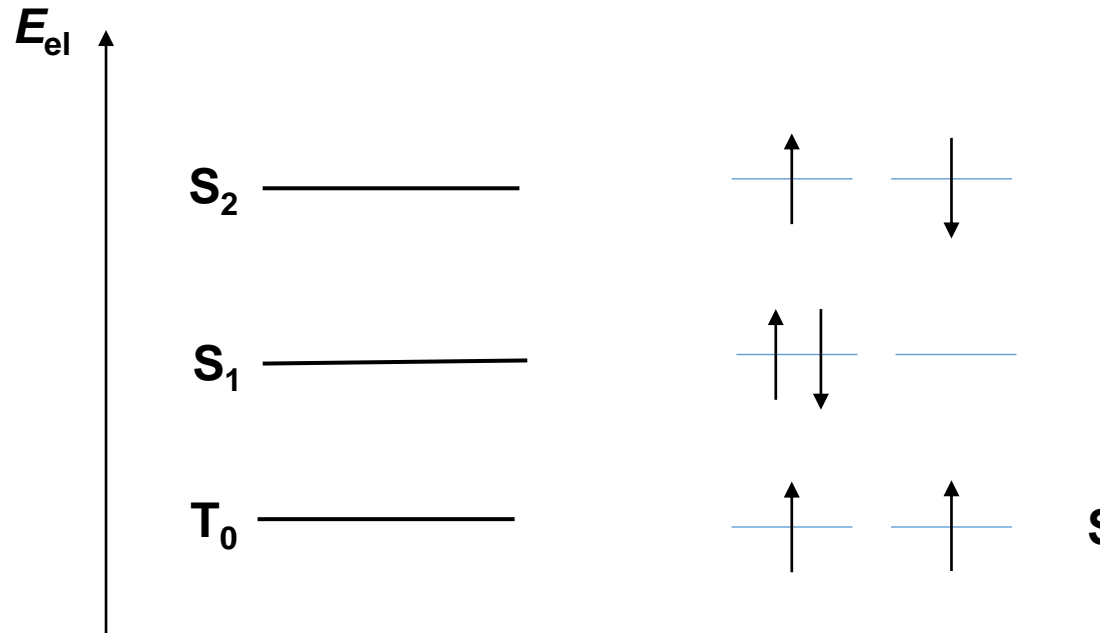
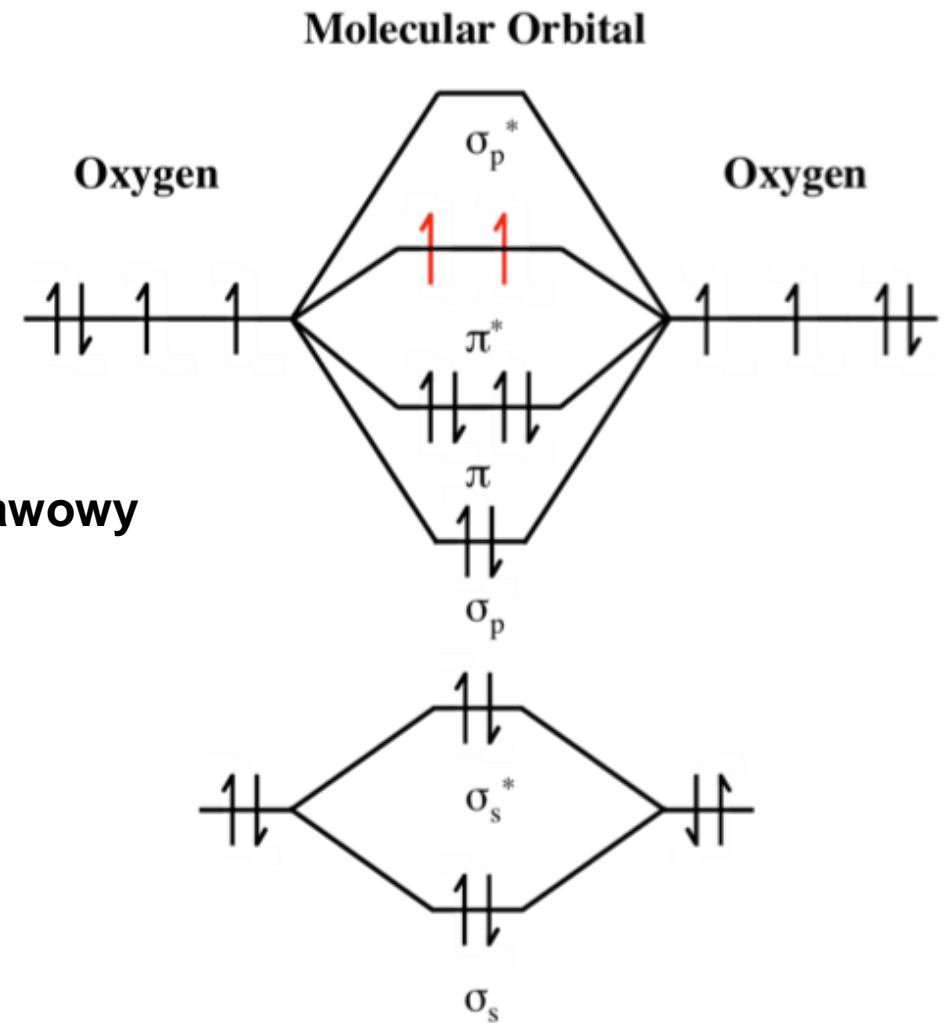
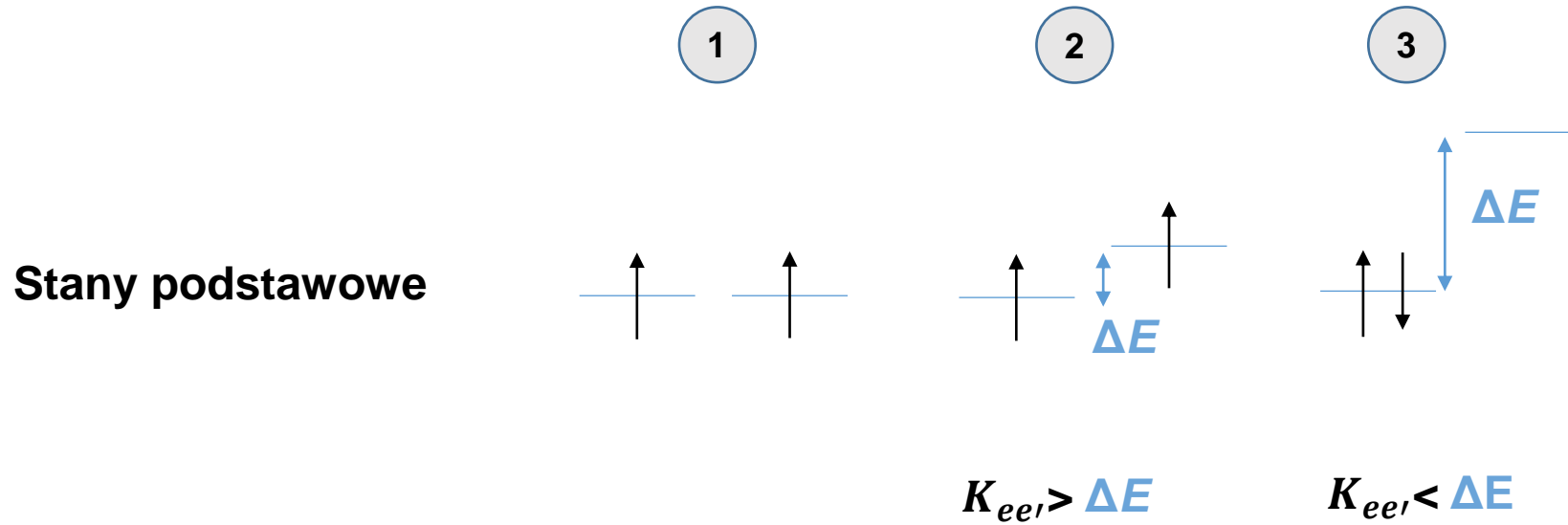

Diagram poziomów energii elektronowych

Reguła Hunda

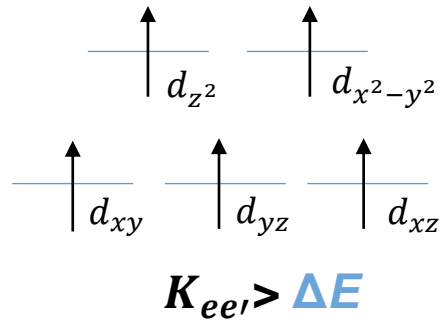

Jeśli różnica energii między orbitalami jest nieduża,
to również zachowana jest reguła Hunda

Reguła Hunda

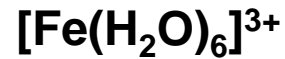
Kompleksy metali przejściowych

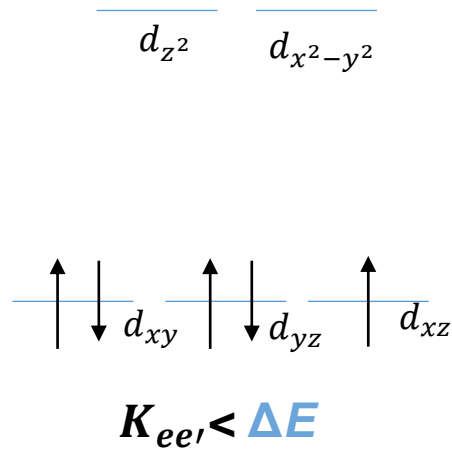
konfiguracja
wysokospinowa

$$S = 5 / 2$$

$$M = 6$$

Słabo donorujący ligand
powoduje **małe**
rozszczenie energii
orbitali d

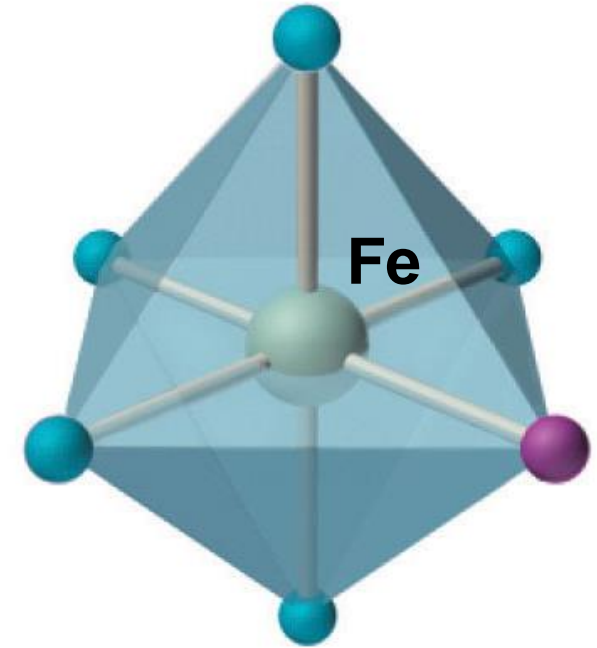
konfiguracja
niskospinowa

$$S = 1 / 2$$

$$M = 2$$

Silnie donorujący ligand
powoduje **duże**
rozszczenie energii
orbitali d

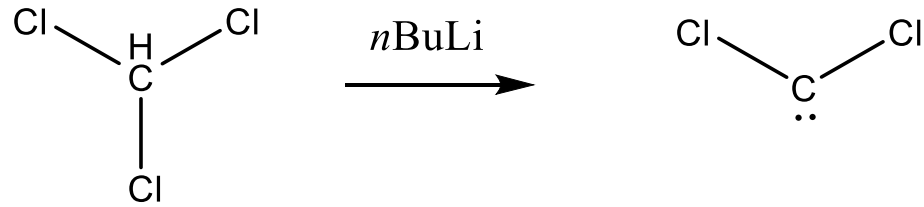

Geometria oktaedryczna

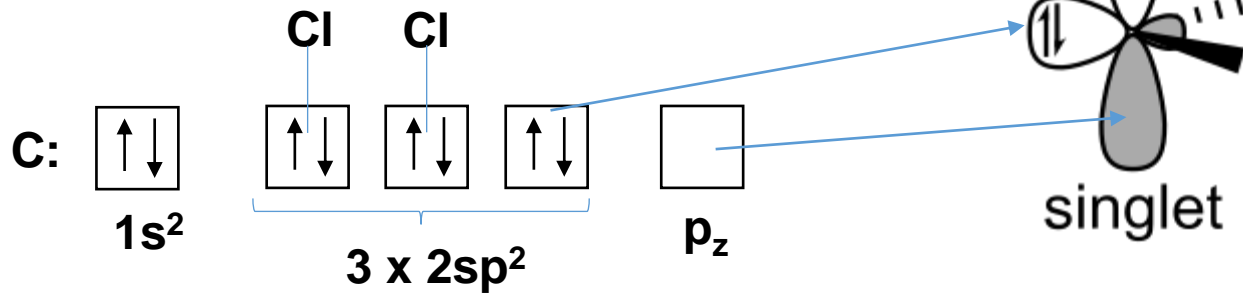
Eksperymentalnie można zmierzyć moment
magnetyczny i w ten sposób stwierdzić jaki jest spin

$$\mu = 2\mu_B \sqrt{S(S+1)}$$

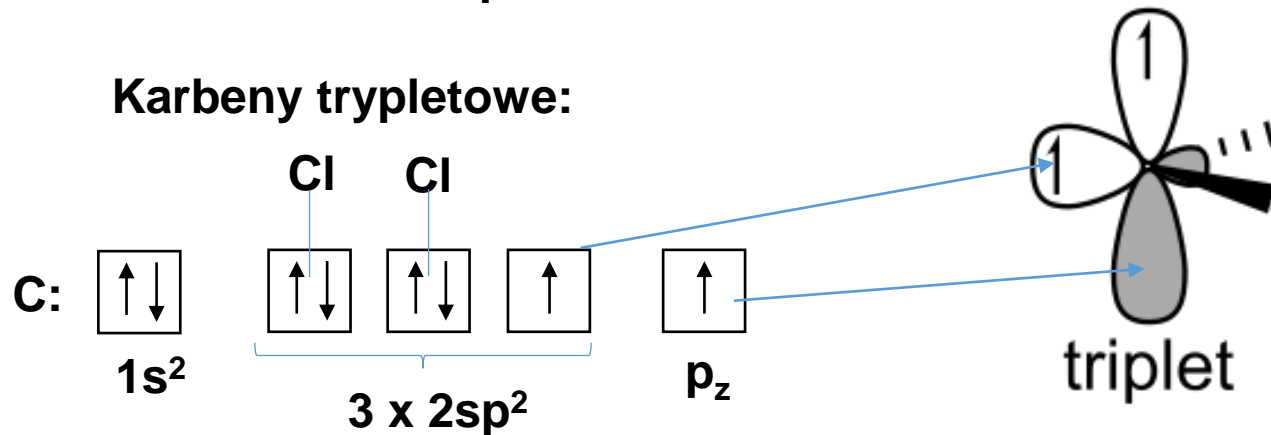
Karbeny

Karbeny singletowe:

Karbeny trypletowe:

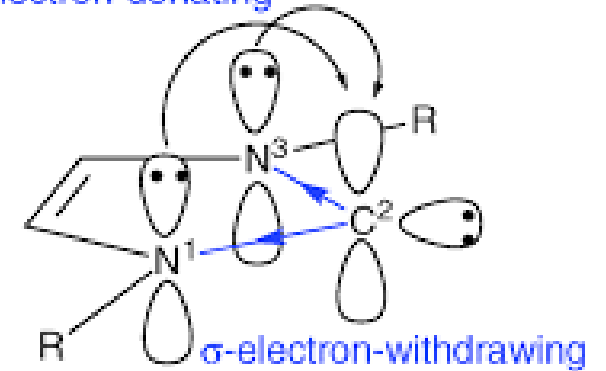

NHC – N-heterocyclic carbene

(a)

π -electron-donating

(b)

Bardziej stabilny jest stan singletowy!
(stabilizowany wolnymi parami el. z atomów azotu)

Metoda Hartree-Focka

Zasada wariacyjna

$$\bar{E}'_{el}(\mathbf{R}) = \int \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R})^* \hat{H}_0 \Psi(\mathbf{r}; \mathbf{R}) d\mathbf{r} \quad \Rightarrow$$

$$\bar{E}_{el}(\mathbf{R}) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + V_{ee}$$

$$I_e = \int \varphi_N^*(\mathbf{e}) \hat{h}(\mathbf{e}) \varphi_N(\mathbf{e})$$

Energia kinetyczna elektronu + energia oddziaływania tego elektronu ze wszystkimi jądrami atomowymi (wartość ujemna). Jest to zatem suma energii elektronów poruszających się w polu jąder i nieoddziałujących ze sobą (odpychanie między elektronami jest wyłączone).

$$V_{ee} = \sum_{ee'}^{N/2} (2J_{ee'} - K_{ee'})$$

Energia oddziaływania pomiędzy elektronami

$$J_{ee'} = \int \varphi_N^*(\mathbf{e}) \varphi_{N'}^*(\mathbf{e}') \frac{e^2}{r_{ee'}} \varphi_N(\mathbf{e}) \varphi_{N'}(\mathbf{e}')$$

$\bar{E}_{el}(\mathbf{R})$ Energia średnia zależy od postaci orbitali molekularnych

Jak je znaleźć?

$$K_{ee'} = \int \varphi_N^*(\mathbf{e}) \varphi_{N'}^*(\mathbf{e}') \frac{e^2}{r_{ee'}} \varphi_N(\mathbf{e}') \varphi_{N'}(\mathbf{e})$$

Hamiltonian jednoelektronowy

$$\hat{h}(\mathbf{e}) = -\frac{\hbar^2}{2m} \Delta_e - \sum_j \frac{Z_j e^2}{r_{je}}$$

Zasada wariacyjna

$$\bar{E}'_{el}(R) = 2 \sum_p^{N/2} I_p + V_{ee}$$

$$\hat{H}_0 \Psi(r; R) = E'_{el}(R) \Psi(r; R)$$

Zasada wariacyjna

$$\bar{E}'_{el}(R) > E'_{el}(R)$$

Uzyskiwana energia średnia jest zawsze większa niż energia elektronowa pochodząca z dokładnego rozwiązania równania Schrödingera. Czym nasza funkcja falowa $\Psi(r; R)$ będzie bliższa funkcji własnej (rozwiązanie dokładne) tym ta energia będzie bliższa energii dokładnej.

Wynika z tego, że bez względu na to jaką założymy postać funkcji, zawsze obliczona energia będzie wyższa od energii pochodzącej z rozwiązania równania Schrödingera.

Gdybyśmy więc chcieli przybliżyć energię stanu podstawowego układu, moglibyśmy:

- Założyć jakąś funkcję próbną (np. wyznacznik Slatera)
- Obliczyć energię
- Obniżać energię zmieniając tak orbitale aby jak najbardziej zbliżyć się do funkcji własnej (rozwiązania dokładnego)

Zasada wariacyjjna

1 $\hat{H}_0 \Psi(r; R) = E'_{el}(R) \Psi(r; R)$ Rozwiązanie dokładne

2 $\bar{E}'_{el}(R) = \int \Psi'(r; R)^* \hat{H} \Psi'(r; R) dr \Rightarrow \bar{E}'_{el}(R) = 2 \sum_p^{N/2} I_p + V_{ee}$ Rozwiązanie przybliżone

$\varphi_N(e)$

Zasada wariacyjjna

$$\bar{E}'_{el}(R) > E'_{el}(R)$$

Energia jest zależna od funkcji orbitali molekularnych, które będziemy zmieniać (wariować) szukając najlepszych orbitali, tak aby jak najbardziej zbliżyć się do dokładnego rozwiązania z r. Schrödingera

Początkowy zestaw orbitali molekularnych

$\bar{E}'_{el}$ ————— E

Lepszy zestaw orbitali molekularnych

$\bar{E}'_{el}$ —————

Najlepszy zestaw orbitali molekularnych jaki da się uzyskać metodą Hartree-Focka

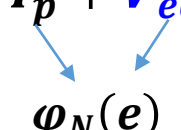
$\bar{E}'_{el}$ Limit HF

Wartość energii dokładnej z r. Schrödingera (jej nie znamy...)

E'_{el} —————

Metoda Hartree-Focka

Jaką postać muszą mieć orbitale aby energia elektronowa była jak najmniejsza?

$$\bar{E}'_{el}(\mathbf{R}) = 2 \sum_p^{N/2} I_p + V_{ee}$$

$\varphi_N(e)$

Zmieniajmy zatem orbitale tak aby energia była jak najniższa Minimalizując energię układu poprzez wariację postacią orbitali dojdziemy do układu równań Hartree-Focka – serca metody HF

$$\hat{F}(e)\varphi_N(e) = \varepsilon_N \varphi_N(e)$$

Energia orbitalna

$$\hat{F}(e) = \hat{h}(e) + \sum_N (2\hat{J}_N - \hat{K}_{Nq})$$

Operator Focka (operator energii 1 elektronu uwzględniający energię kinetyczną elektronu, jego oddziaływanie z jądrami i innymi elektronami)/

Jest to układ równań sprzężonych różniczkowo-całkowych – Bardzo trudny do rozwiązania.

Postaci orbitali molekularnych nie uzyskamy „z niczego”

Metoda Hartree-Focka

Funkcja orbitalna (orbital molekularny) $\varphi_N(e)$

$$\varphi_N = \sum_i^N c_i f_i$$

LCAO MO

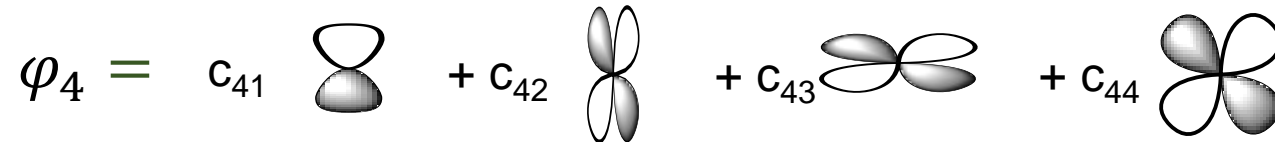
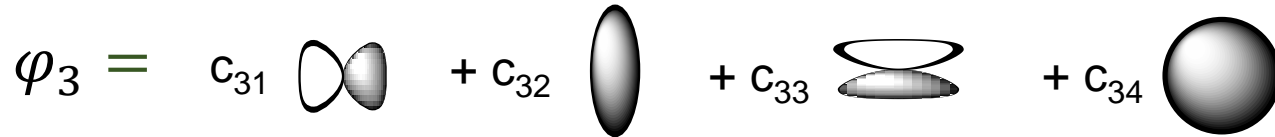
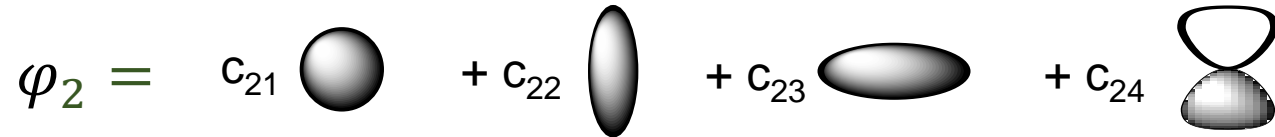
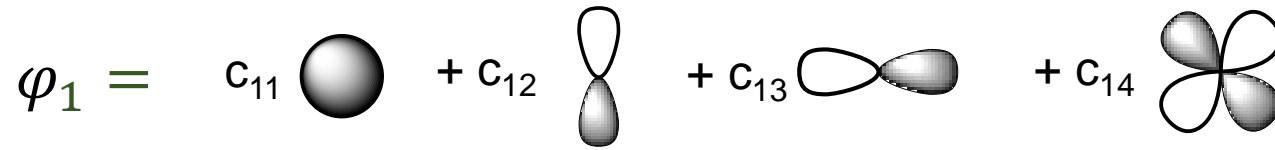
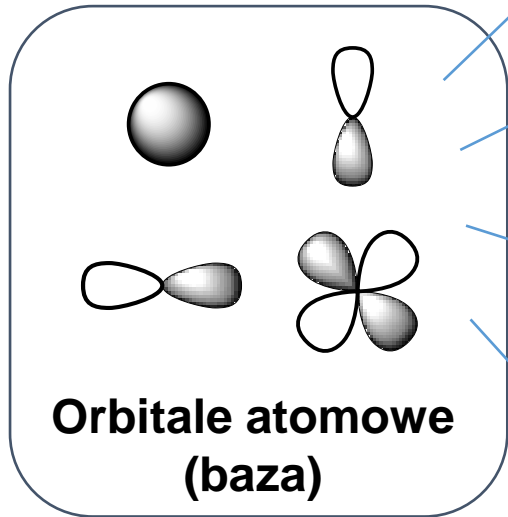
*Linear combination
of atomic orbitals*

Jak znaleźć postać orbitalu molekularnego? – właściwie to nie wyznaczamy tej funkcji 'od zera', a budujemy ją z orbitali atomowych atomów, które wchodzi w skład cząsteczki lub innych zbliżonych funkcji (f_i) – te funkcje znamy! **Funkcje te nazywamy bazą.**

Orbital molekularny przedstawiamy jako kombinację liniową funkcji bazy. Każdy orbital molekularny w cząsteczce jest przedstawiony dokładnie w ten sam sposób – zbudowany jest z tych samych funkcji, ale różni się współczynnikami wagowymi c_i . Metoda Hartree-Focka sprowadza się do znalezienia tych współczynników.

Metoda Hartree-Focka

$$\varphi_N = \sum_i^N c_i f_i$$

Funkcje bazy – **znamy ich postać!**

Nie musimy wyznaczać postaci tych funkcji – jedynie współczynniki wagowe c_i .

4 orbitale atomowe = 4 orbitale molekularne

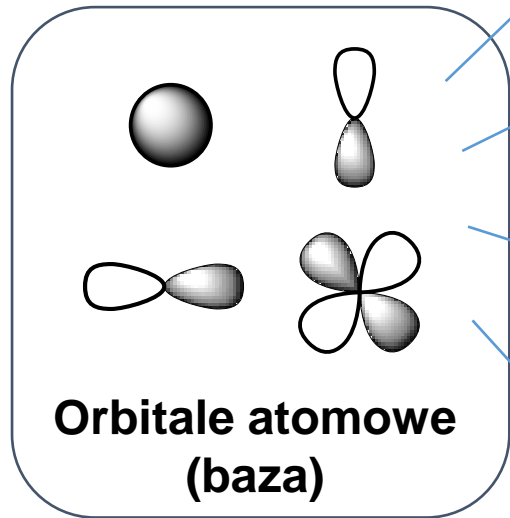
N orbitali atomowych = N orbitali molekularnych

Rozwiązujemy równania Hartree-Focka

$$\hat{F}(e)\varphi_N(e) = \varepsilon_N\varphi_N(e)$$

Metoda Hartree-Focka

HF Start!

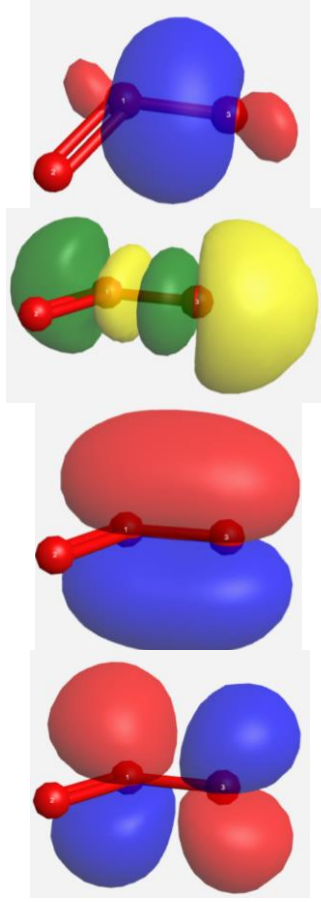

$$\varphi_1 = 1 \text{ (sphere)} + 0.01 \text{ (dumbbell)} + 1 \text{ (pair of lobes)} + 0.01 \text{ (cloverleaf)}$$

$$\varphi_2 = 1 \text{ (sphere)} + 0.01 \text{ (dumbbell)} - 1 \text{ (pair of lobes)} + 0.01 \text{ (cloverleaf)}$$

$$\varphi_3 = 0.01 \text{ (small sphere)} + 1.0 \text{ (dumbbell)} + 0.01 \text{ (pair of lobes)} + 1 \text{ (cloverleaf)}$$

$$\varphi_4 = 0.01 \text{ (small sphere)} + 1.0 \text{ (dumbbell)} + 0.01 \text{ (pair of lobes)} - 1 \text{ (cloverleaf)}$$

Funkcje bazy – znamy ich postać!
Nie musimy wyznaczać postaci tych funkcji – jedynie współczynniki wagowe c_i .

4 orbitale atomowe = 4 orbitale molekularne
N orbitali atomowych = N orbitali molekularnych

Rozwiązujemy równania Hartree-Focka

$$\hat{F}(e)\varphi_N(e) = \varepsilon_N\varphi_N(e)$$

Metoda Hartree-Focka

Baza orbitali atomowych:

Mięso / wywar warzywny

Warzywa

Koncentrat pomidorowy

Kombinacja liniowa orbitali atomowych

$$1 \text{ (Meat)} + 0.5 \text{ (Vegetables)} + 0 \text{ (koncentrat)} =$$

Rosół

$$0.2 \text{ (Meat)} + 1 \text{ (Vegetables)} + 0 \text{ (koncentrat)} =$$

Jarzynowa

$$0.5 \text{ (Meat)} + 0.5 \text{ (Vegetables)} + 1 \text{ (koncentrat)} =$$

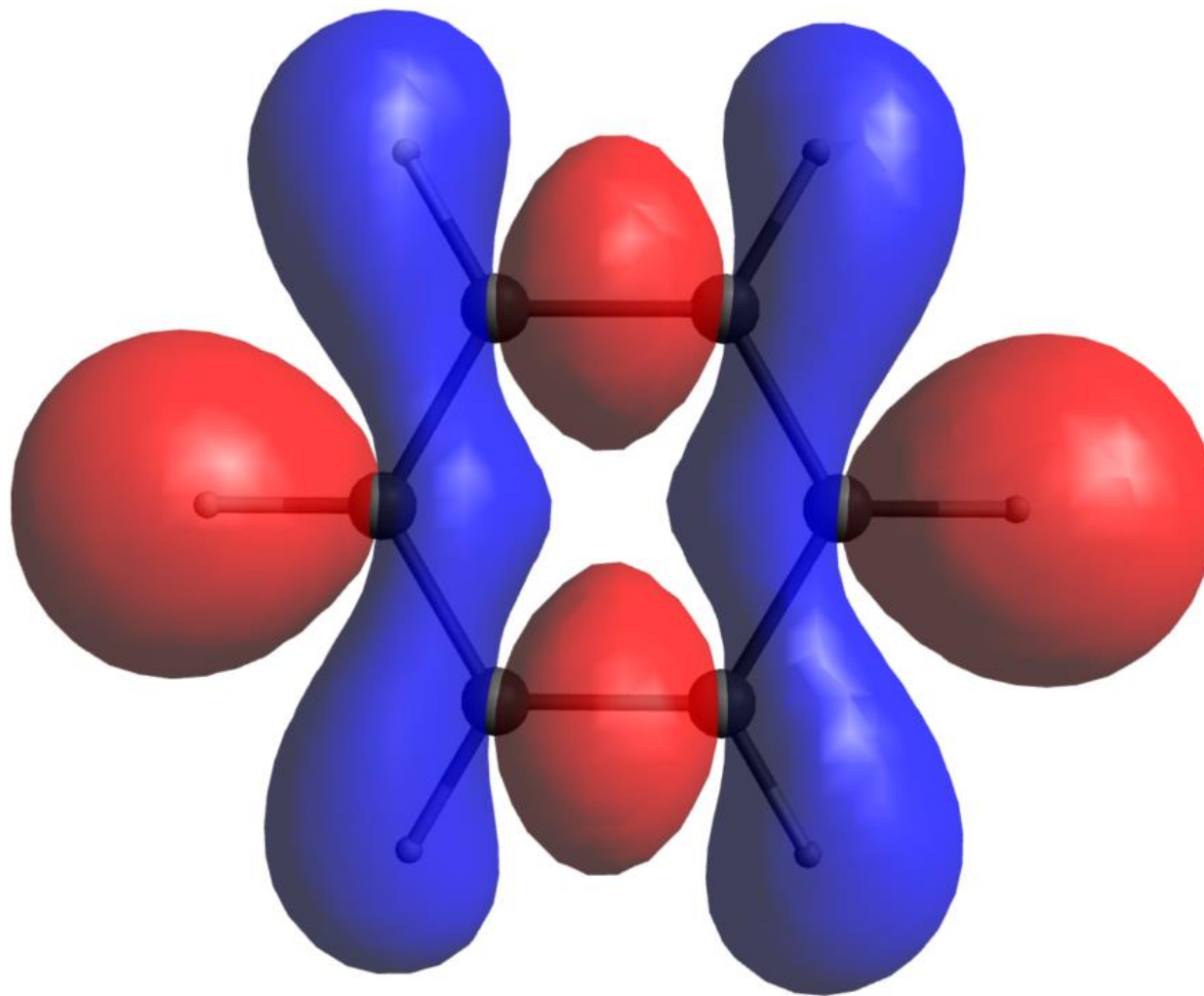

Pomidorówka

Orbitale molekularne

Metoda Hartree-Focka

Orbital zdelokalizowany (wielocentrowy)

Metoda Hartree-Focka

$$\hat{F}(e)\varphi_N(e) = \varepsilon_N\varphi_N(e)$$

$$\varphi_N(e) = \sum_i^N c_i f_i$$

Metoda HF sprowadza się do znalezienia współczynników c_i . Można powiedzieć, że minimalizujemy energię średnią po współczynnikach c_i .

$$\bar{E}_{el}(R) = 2 \sum_e^{N/2} I_e + V_{ee} \quad \frac{d\bar{E}_{el}(R)}{dc_i} = 0$$

Wprowadzenie orbitali molekularnych w postaci kombinacji liniowej orbitali atomowych w równania Hartree-Focka nazywa się wariantem Hartree-Focka-Roothana (HFR) – i jest on powszechnie stosowany. Umożliwia ominięcie konieczności rozwiązywania trudnych równań różniczkowo-całkowych do znacznie prostszych przybliżeń analitycznych.

Zamiast znajdować funkcje orbitali molekularnych 'od zera' (z niczego), wprowadzamy znane funkcje (funkcje bazy) i tylko szukamy współczynników c_i regulujących zaangażowanie każdej funkcji bazy w powstawanie danego orbitalu molekularnego.

Rozwiązując równania musimy mieć jakiś startowy zestaw orbitali molekularnych – budujemy go startując z funkcji orbitali atomowych lub funkcji pokrewnych